

The effect of the decline of the Timarli system in the structure of the Ottoman Empire

Hassan Javadi ¹ / Somia Bayati ²

(DOI): [10.22034/SKH.2023.13293.1299](https://doi.org/10.22034/SKH.2023.13293.1299)

Original Article

P 33 - 99

Abstract

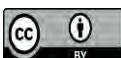
So far, extensive researches have been done in the field of Timarli system in the Ottoman Empire; But there are still many unsaid angles by historians and history researchers. What is supposed to be investigated in this article, the cavalry corps of the government were facing the problem of lack of metals and liquidity to cover the cost of the corps. In order to solve this problem, land was given to the cavalry corps as treatment. Timarlis, who were part of the formation of the state forces and played an important role in establishing the Ottoman power, became weak and decreased in number from the end of the 16th century. Some historians consider the decline of the Timarli system as one of the important factors of Ottoman decline. The current research is based on the descriptive-analytical method in order to explain the issue of how the reduction of the position of the Timarli institution had an effect on the governmental structure of the Ottoman Empire. The findings of the research indicate that the decline of the Timarli system resulted in the weakness of the military and defense organizations of the Ottomans and became the basis for the riots of the troops and ultimately the weakness of the empire. In this sense, the Ottomans lost their military structure of the cavalry regiments and prepared the ground for rebellion and protest of the Qapi-Qulu troops, including the cavalry corps and the Janissary infantry.

Keywords: Ottoman, decline, Timarli, landed cavalry, Timar.

1 - Assistant Professor, Farhangian University, Bushehr, Iran. (hasanjavadinia@yahoo.com)

2 - Department of Education, Persian Gulf University, Bushehr, Iran. (bayatisomaye@yahoo.com)

Received: 2022/03/27 | Accepted: 2023/01/18

This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution4.0 | <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

تأثیر تنزل نظام تیمارلی در ساختار امپراتوری عثمانی

حسن جوادی نیا^۱ | سمیه بیاتی (نویسنده مسئول)^۲

شناسه دیجیتال (DOI): [10.22034/SKH.2023.13293.1299](https://doi.org/10.22034/SKH.2023.13293.1299)

نوع مقاله: علمی پژوهشی

چکیده

ص: ۶۹/۵۳

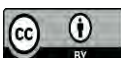
تاکنون پژوهش‌های دامنه داری در زمینه نظام تیمارلی در امپراتوری عثمانی صورت گرفته است؛ اما هنوز زوایای ناگفته بسیاری نزد مورخان و محققان تاریخ وجود دارد. آنچه مقرر است در این وجیزه بررسی شود، سپاهیان سواره نظام حکومت با مشکل کمبود فلزات و نقدینگی جهت تامین هزینه سپاه مواجه بودند. بمنظور رفع این مشکل اراضی ای بعنوان تیمار به سپاهیان سواره نظام واگذار گردید. تیمارلی‌ها که جزء تشکیلات نیروهای ایالتی به شمار می‌رفتند و نقش مهمی در تثبیت قدرت عثمانی ایفا کردند از اواخر قرن شانزدهم میلادی ضعیف گردیدند و از تعدادشان کاسته شد. برخی از مورخین تنزل و کاهش نظام تیمارلی را از عوامل مهم انحطاط عثمانی می‌دانند. پژوهش حاضر بر اساس روش توصیفی-تحلیلی در پی تبیین این مساله است که کاهش جایگاه نهاد تیمارلی چه تاثیری در ساختار حکومتی امپراتوری عثمانی داشت. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که تنزل نظام تیمارلی ضعف تشکیلات نظامی و دفاعی عثمانی‌ها را در پی داشت و بستر ساز آشوب‌های سپاهیان و در نهایت ضعف امپراتوری گردید. به این معنا که عثمانی‌ها تیمارلی‌های سواره نظام ساختار نظامی خود از دست دادند و زمینه شورش و اعتراض سپاهیان قاپی‌قولو اعم از سپاهی سواره نظام و بینی‌چری پیاده نظام را نیز مهیا کردند.

واژگان کلیدی: عثمانی، تنزل، تیمارلی، سواره نظام زمین‌دار، تیمار.

^۱ - استادیار دانشگاه فرهنگیان، بوشهر، ایران. (hasanjavadinia@yahoo.com)

^۲ - گروه معارف دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران. (bayatisomaye@yahoo.com)

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۰۷ | تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۲۸

مقدمه

اقطاع عبارت بود از واگذاری زمین، آب، معدن یا منافع حاصل از آن، واگذاری خراج و مالیات و یا واگذاری محلی برای کسب و کار به طور محدود و در زمانی معین یا نامحدود. عثمانیان به جای واژه اقطاع اصطلاح ویژه ای به کار می بردند که «تیمار» رایج ترین و مشهورترین آنها بود. تیمار نوعی از اقطاع نظامی بود که صاحب آن را به شرکت در جنگ ها و اعزام تعدادی سپاهی به میدان نبرد ملزم می ساخت. سیستم تیمار در امپراتوری های عثمانی بر اساس نظام تیمار دوره سلجوقیان شکل گرفت. گرچه در دوره سلجوقیان بود که سیستم اقطاع داری رشد و تکامل یافت اما عثمانیان نیز به تبعیت از ایشان، در آناتولی و اروپا سرزمین هایی را که فتح می کردند بعنوان تیمار، میان سپاهیان سواره نظام تقسیم می کردند. مهم ترین هدف از ایجاد تیمار تامین منابع مالی و تدارک نیروی ارتش عثمانی بود. زیرا علی رغم سپاهی و نظامی بودن حکومت عثمانی، این دولت برای پرداخت مستمری و حقوق ارتش با کمبود فلزات طلا و نقره مواجه بود. با واگذاری اراضی به سپاهیان سواره نظام، از یک سو درآمد و هزینه های مالی سپاهیان تامین می شد و از سوی دیگر آنان را مکلف به شرکت در جنگ ها و اعزام نیرو در مواقع جنگ می کرد.

علی رغم اهمیت تیمار در امپراتوری عثمانی در تحقیقات فارسی تا کنون جز یک مورد پژوهش مستقلی به تیمار در عثمانی پرداخته است. سید مسعود شاهمرادی و کیومرث عظیمی در مقاله مشترکی با عنوان "کارکردهای نظام تیمار و علل فروپاشی آن در امپراتوری عثمانی" عملکرد و دلایل از میان رفتن نظام تیمار در عثمانی را مورد بررسی قرار داده اند. ضرورتی که موجب نگارش این تحقیق شد همانا کمبود تحقیقات مربوط به عثمانی در ایران و سعی بر رفع این نقصان بود. شایان ذکر است که در رابطه با تاریخ عثمانی، عدم دسترسی به منابع دست اول مربوط به این سلسله و عدم ترجمه آن منابع به زبان هایی نظیر انگلیسی و فارسی علی رغم روابط تنگاتنگ سیاسی، اقتصادی و نظامی بین حاکمان ایرانی و عثمانی ها، مانع عمده ای است که در راه تحقیقات علمی مربوط به امپراتوری عثمانی وجود دارد.

هدف اصلی در مقاله حاضر پرداختن به این سوال است که تنزل و کاهش جایگاه تیمارلی ها یا سواره نظام زمین دار چه تاثیری در امپراتوری عثمانی داشت؟

فرضیه پژوهش چنین است که علی رغم نقش تیمارلی ها در عظمت و اقتدار امپراتوری عثمانی، ایجاد امنیت و آرامش در ایالات و جلوگیری از شورش ها، رونق بخشیدن به کشاورزی و اقتصاد زراعی که منبع اصلی مالیات بودند و توسعه تجارت، از هم پاشیدگی این نظام در پایان سده شانزدهم میلادی

زمینه ساز زوال و انحطاط امپراتوری عثمانی گردید؛ چنانچه مفسران معاصر عثمانی، این تنزل را بعنوان بنیادی‌ترین علت زوال امپراتوری تلقی می‌کنند. با فروپاشی تیمارلی نه تنها نیروی نظامی و دفاعی عثمانی ضعیف شد بلکه تیمارلی‌ها که خود منبع ایجاد امنیت و آرامش بودند زیر علم شاهزادگان شورشی گرد هم می‌آمدند و به آشفتگی امپراتوری دامن می‌زدند. بعلاوه اینکه ضعف تیمارلی و کاسته شدن از تعداد آنان از یک سو باعث شد که سواره نظام قاپی‌قولو نه تنها فرصت را غنیمت شمردند و به اعمال قدرت و نفوذ خود بپردازند بلکه بارها و بارها به شورش علیه امپراتور و ایجاد آشوب‌های داخلی روی آورند و از سویی دیگر نیز منجر به قدرت‌گیری بینی‌چری‌ها شد که مدام به دنبال عدم توانایی امپراتوران عثمانی در پرداخت حقوق و مستمری آنان و یا به دلایلی نظیر مخالفت با امپراتور به شورش علیه حاکمیت دست می‌زدند.

تیمار؛ اقطاع نظامی

اصطلاحاتی نظیر تیول و سیورغال در امپراتوری‌های مغول، ترک و واژگانی چون تیمار و زعامت در امپراتوری عثمانی، اصطلاحاتی بودند که به معنای اقطاع به کار می‌رفتند و کارکرد آن را داشتند که تیمار رایج‌ترین و مشهورترین آن بود (Pakalın, 1983: 497). اقطاع اصطلاحی در امور ارضی، مالیاتی و دیوانی در قلمرو اسلام بود. که خلیفه یا سلطان به یکی از امراء حکومتی به منظور بهره‌برداری از عواید زمین یا مالکیت ارضی آن واگذار می‌کرد، که غالباً بعنوان پاداش و بجای حقوق و مستمری او تلقی می‌شد (دایره‌المعارف فارسی، ۱۳۵۶: ۱/ ۱۸۳).

تیمار گونه‌ای اقطاع نظامی بود که صاحب آن به شرکت در جنگ‌ها و اعزام تعدادی سپاهی به میدان نبرد ملزم می‌ساخت. (خلیل اینجالی، ۱۳۸۸، ۳۳۴) بکارگیری اقطاع بعنوان نهادی اقتصادی و مالی در اسلام به دوره پیامبر (ص) برمی‌گردد؛ زمانی که آن حضرت بمنظور تالیف قلوب، اراضی‌ای را به نومسلمانان واگذار کرد (ابویوسف، ۱۹۹۰: ۱۷۴-۱۷۲). گرچه بنا به گفته بنداری بکارگیری اقطاع لشکری بطور گسترده و نخستین بار توسط خواجه نظام الملک طوسی در دوره سلجوقیان بکار گرفته شد؛ زمانی که بعلت مختل بودن امور و خرابی ولایتها و عدم پرداخت مالیات، خواجه نظام الملک شهرها را به عنوان تیول میان سپاهیان تقسیم کرد تا از محصول آنها استفاده کنند (بنداری، ۱۳۵۶: ۶۷)، اما گویا در دوره آل بویه بدنبال جمع مناصب نظامی و غیر نظامی در یک شخص، اقطاع لشکری بوجود آمد (فرای، ۱۳۶۵: ۱۷۸).

کلمه تیمار در زبان ترکی به معنای معیشت است (inalcik, 2012: 41/ 168) و اصطلاحاً

گونه‌ای از اقطاع نظامی و لشکری بود که صاحب آن را به شرکت در جنگ‌ها و تهیه نیروهای لازم در زمان جنگ مکلف می‌ساخت (دانش نامه جهان اسلام، ۱۳۸۳: ۸/ ۸۰۶). در واقع تیمار مخصوص نیروی سواره نظام بود (هامر پورگشتال، ۱۳۸۷: ۱۳۳۶). به عبارتی تیمار به اراضی‌ای اطلاق می‌شد که در ازای پرداخت حقوق و مستمری به سواره نظام واگذار می‌شد. در واقع تیمار نوعی تخصیص درآمد و حواله بود. اسناد واگذاری تیمار بیانگر واگذاری صلاحیت جمع‌آوری درآمدها و یک نوع وثیقه حواله بود که از سوی پادشاه و دولت به افراد داده می‌شد (Inalcik, 1978: 43).

درباره منشأ نظام تیمار در عثمانی اختلاف‌نظرهایی وجود دارد ولی در مجموع می‌توان این چنین ادعا کرد که این نظام با تاثیر گرفتن از سلاجقه و بیزانس وارد ساختار حکومتی عثمانی شده است؛ (Köprülü: 1981: 94; Acun, 2005:900-901). طبق قانون نامه‌های اواخر سده پانزدهم میلادی، اصل بنیادین قانون عثمانی عبارت بود از اینکه "رعایا و زمین به سلطان متعلق هستند". در نتیجه این اصل به سلطان اجازه می‌داد نظام تیمار را برقرار کند و آن را به سپاهیان یا درباریان واگذار کند (اینالچق، ۱۳۸۸: ۱۲۵).

نخستین منبع مستند درباره نظام تیمار متعلق به زمان سلطان اورخان عثمانی است (Inalcik, 2012: 41/ 168) گرچه گزارش شده است که عثمان اول نیز تیمار می‌داده است اما بنظر می‌رسد که این نوع از اقطاع، شبیه یورت یا اولکه بوده است (عاشق پاشا زاده، ۱۳۳۲: ۲۰) که در میان عثمانیان به معنای اقطاع موروثی باقی ماند (دانش نامه جهان اسلام، ۱۳۸۳: ۸/ ۸۰۶) در صورتی که تیمار به معنای اقطاع لشکری و غیر موروثی بود.

تیمارهای عثمانی بر اساس مقدار درآمدی که از آنان به دست می‌آمد به سه نوع خاصه، زعامت و خود تیمار تقسیم می‌شدند. اصطلاح خاصه برای نخستین بار در زمان سلطان محمود غزنوی به کار رفت و بعد از آن در دولت سلاجقه بزرگ و سلاجقه روم نیز رایج بود. در عثمانی «خاصه» به آن دسته از تیمارهایی گفته می‌شد که مخصوص خاندان سلطنت و برخی وزرا بود (Orhonoğlu ve Göyünç, 1988:268). تیمارهای خاصه سلطانی معمولاً از بین پر درآمدترین زمین‌ها انتخاب می‌شد (Acun, 2005:902). از لحاظ مقدار درآمد تیمارهای زعامت در رتبه بعدی قرار می‌گرفتند. آنچنان که در قانون‌نامه علی چاوش ذکر شده است تیمارهایی که به اندازه بیست هزار آقچه و یا بیشتر ارزش دارند جزو تیمارهای «زعامت» محسوب شده و تیمارهایی که ارزشی کمتر از این حتی به اندازه یک آقچه داشتند فقط «تیمار» نامیده می‌شدند (Sahillioğlu, 1978: 408).

تیمارلی (سواره نظام زمین دار)

نظام تیمار در عثمانی سبب بوجود آمدن سواره نظام زمیندار گردید که بعنوان نیرومندترین سنگ بنای امپراتوری عثمانی به شمار می‌رفت و نقش مهمی را در عظمت و قدرت‌گیری این امپراتوری ایفا کرد (اوزون چارشلی، ۱۳۶۸: ۱ / ۵۸۲). سواره نظام مالک تیمار را "تیمارلی"، "توپراقلی سپاهی"، "ارباب تیمار" یا "سپاهی ارض" می‌نامیدند که در ازای خدمت نظامی به دولت و بجای دریافت حقوق و مستمری از رعایای خویش عَشْرِیَه و مالیاتی را بنام دیرلیک، از زمینی که بعنوان تیمار به او تعلق داشت دریافت می‌کرد (صولاق زاده، ۱۲۹۷: ۴۶۴؛ اوزون چارشلی، ۱۳۶۸: ۱ / ۵۸۲).

فرمانروایان عثمانی بیشتر اراضی آناتولی و اروپا را به نام تیمار به سپاهیان خویش واگذار می‌کردند و آنان متناسب با درآمد خود به سود دولت در جنگ شرکت می‌کردند (ووسینیچ، ۱۳۴۶: ۴۷). در واقع عثمانی‌ها تیمارها را میان مالکان اراضی سابق که بعنوان سواره نظام وارد ارتش عثمانی شدند و از طبقه اجتماعی بالاتری برخوردار بودند، توزیع می‌کردند (اینالجق، ۱۳۸۸: ۲۸). سواره نظام تیماردار (تیمارلی) بعنوان یک ارتش سنتی مجهز به سلاح‌های سنتی یعنی تیر و کمان، شمشیر و سپر، خود را یک طبقه نظامی تمام عیار در چهارچوب سنت‌های سده‌های میانه تلقی می‌کرد و استفاده از سلاح‌های آتشین را با روحیه جوانمردی خود منافی می‌دانست (اینالجق، ۱۳۸۸: ۱۸۵). سلطان سلیمان در خصوص تیولات سواره و تیمارلی اهتمام لازم را بعمل آورد و انتظاماتی که لازم بود، را داد و قانونی که شایسته و مناسب دانست معین نمود (هامر پورگشتال، ۱۳۸۷: ۱۳۳۶). در واقع برای حفظ قدرت مرکزی لازم بود تا اراضی به نحوی خاص به سپاهیان سپرده شود (Sabri, 1985: 30).

گرچه تیماردار حق نداشت زمین را بفروشد، به بازمندگان خود سپارد یا به سازمانهای دینی بخشد اما معمولاً تیمارداران زمین‌ها را میان برخی از فرزندان قبیله خود که در صحنه جهاد می‌درخشیدند به اقطاع یا تیول می‌سپردند (ووسینیچ، ۱۳۴۶: ۴۸).

هر تیمارلی سپاهی که بدون عذر موجه از شرکت در جنگ خودداری میکرد دیرلیکش از او گرفته میشد و در مقابل میزان دیرلیک افرادی که منشا خدمات ارزنده میشدند افزایش می‌یافت (اوزون چارشلی، ۱۳۶۸: ۱ / ۵۸۳). تیولداران تا هنگامی که نیروهای مسلح را تقویت می‌کردند و جنایتی از آنان سر نزنده بود مالک زمین بودند (ووسینیچ، ۱۳۴۶: ۲۹) اما با کوتاهی تیمارلی از شرکت در جنگ، ارتکاب جرائم سنگین مانند قتل یا سرقت و رفتار ظالمانه با رعایا از مقام خود عزل می‌شدو دوباره تحت نظارت و ملازمت بیگلربیگی در جنگ شرکت می‌کرد تا دوباره شایسته دریافت

تیمار شود و اگر تا پس از هفت سال عزل در جنگ شرکت نمی‌کرد، صلاحیت خود را از دست می‌داد و رعیت ساده‌ای می‌شد که باید مالیات می‌پرداخت (مصطفی نوری پاشا، ۱: ۱۳۸/۱۲۹۶). طبق قانون تیمارلى می‌بایست در منطقه‌ای خود یعنی در شهری که تیمارش در حومه آن قرار داشت سکونت گزیند. قسمتی از زمین سپاهی متوفی به پسرش داده میشد و اگر فرزند ذکور نداشت این تیمار منحل میشد و آن را به یکی از عالیترین افسران سپاهی واگذار می‌کردند (اوزون چارشلى، ۱۳۶۸: ۱/ ۵۸۳). معمولا تیمار هر شخص در روستاهای مختلف یک ایالت توزیع می‌شد و این امر شاید برای جلوگیری از تبدیل روستا به ملک شخصی تیماردار بود (-Pakalın, 1983: 502). برای اینکه واگذاری تیمار شکل فتودالی به خود نگیرد اراضی تیمار را برای مدت طولانی به صاحبان تیمار نمی‌سپردند (amer, 1979: 192).

گرچه سپاهیان دریافت کننده تیمار از حق نظارت بر اراضی برخوردار بودند و از این حیث مالک زمین به شمار می‌آمدند ولی در واقع آنچه سپاهیان از حکومت دریافت می‌کردند نه زمین بلکه اختیار جبايت مبلغ معینی از عواید حکومتی از مردم در یک محدوده ارضی مشخص بود. حکومت این حقوق ارضی را به سپاهیان واگذار می‌کرد تا عواید خود را تضمین کنند (اینالچق، ۱۳۸۸: ۱۸۹). درآمد سالانه تیمارلى بسته به درجه لیاقت و شایستگی و سابقه خدمت آنان داشت. عشریه و مالیات زمین‌های تیمارلى سپاهی و سایر صاحبان دیرلیک به خزانه دولت واریز نمی‌شد. یعنی اینگونه صاحبان دیرلیک عشریه و مالیات روستاهایی را که به آنها اختصاص داده می‌شد شخصا یا توسط نماینده خود از دهقانان دریافت می‌کردند و در ازای آن خدمت نظامی‌گری می‌کردند و در جنگ‌ها شرکت می‌جستند. به این معنی که دولت مالیات زمین واگذار شده به این گونه افراد را از رعایا یعنی دهقانان آن زمین دریافت نمی‌کرد بلکه آن را در ازای خدمات نظامی به تیمارلى سپاهی اختصاص میداد (اوزون چارشلى، ۱۳۶۸: ۱/ ۵۸۲-۵۸۳). به این ترتیب سربازان جای محصلان مالیاتی را گرفتند و مسئولیت تبدیل عشریه به پول نقد بر عهده آنان قرار گرفت (اینالچق، ۱۳۸۸: ۱۸۵).

کارکردهای تیمارلى در امپراتورى عثمانى

پایه و اساس امور اداری و نظامی حوزه عثمانی تیمارلى بود بارزترین ویژگی عثمانی‌ها که در طول تاریخ همیشه همراه آنان بود، خوی نظامی‌گری و تلاش‌های نظامیان آن بود که سرآغاز پیروزی و موفقیت آنان در آسیا و اروپا و آفریقا بود (احمدی‌اقی، ۱۳۸۵: ۱۹). لازم به ذکر است امور اداری و نظامی امپراتورى عثمانی ارتباط مستقیم با سیستم تیمار داشت.

سیستم تیمار یکی از پایه‌های اساسی تشکیل دولت و قدرت حکومت عثمانی بود، حکومت عثمانی جهت تامین مالی و درآمد ارتش خود با کمبود فلزات طلا و نقره و نقدینگی مواجه بود. در واقع اقتصاد عثمانی همواره گرفتار مشکل تهیه فلزهای قیمتی برای پرداخت حقوق به پول نقد بود (ایتسکویتس، ۱۳۷۷: ۷۳). در نتیجه شکل‌گیری نظام زمین‌داری و سپاه تیمارلی برای حفظ و بقای سواره نظام و ارتش عثمانی اجتناب‌ناپذیر بود (اینالچق، ۱۳۸۸: ۱۸۴)

هدف اصلی از ایجاد نظام تیمار تدارک نیرو برای ارتش عثمانی بود؛ بخصوص ایجاد یک نیروی سواره نظام گسترده که تحت نظارت حکومت مرکزی قرار می‌گرفت (اینالچق، ۱۳۸۸: ۱۹۵). حسن دیگر نظام تیمار در حکومت‌های محلی ایالتی و ولایتی گرفتن مالیات بود. گرفتن مالیات ارضی تیمار و واگذاری آنها از طرف حکومت مرکزی صورت می‌گرفت. (ایتسکویتس، ۱۳۷۷: ۷۵،

در واقع سواره نظام زمیندار بزرگترین بخش ارتش عثمانی را شکل می‌دادند (جی شاو، ۱۳۷۰: ۲۲۲/۱) تیمارلی‌ها در مقابل درآمدهای حاصل از زمینهایشان از دولت حمایت و حفاظت می‌کردند و ملزم بودند با گردآوری سرباز یا پیوستن به صفوف ارتش یا دادن اعانات مالی نیروهای مسلح عثمانی را تقویت کنند (اوزون چارشلی، ۱۳۶۸: ۱ / ۵۸۲؛ ووسینیچ، ۱۳۴۶: ۲۹). اساسا نظام تیمار در عثمانی ارتباط تنگاتنگی با خدمات نظامی داشت و این را می‌توان در پس گرفتن تیمار افرادی که در جنگ‌ها شرکت نمی‌کردند فهمید. (İnalçik, 2012: 41 / 171)

تیمارلی در واقع موقوم سازمان اداری ارتش بود که دولت را در وقت جنگ با بهره‌گیری از نیروی سوارکاران بدون واگذاری پول، بار مالی خزانه را کم می‌کرد و به دولت در جهت پیشرفت خود کمک می‌کرد (اینالچق، ۱۳۸۸: ۱۸۴؛ الشناوی، ۱۹۸۲: ۱۳۵-۱۴۵/۱). در واقع برتری نظامی عثمانی، نه از فزونی کمی تیمارداران بلکه از برتری کیفی این نیروها در امر فرماندهی، برخورداری از انضباط و تاکتیک‌های نظامی ناشی می‌شده است (جی شاو، ۱۳۷۰: ۲۲۶/۱). مالکان تیمار می‌بایست تغذیه، آموزش و تدارک سربازان را در موقع نیاز ارتش برعهده بگیرند و بدین ترتیب خزانه دولت نیز از تحمل بار این هزینه‌رهایی می‌یافت (جی شاو، ۱۳۷۰: ۶۲/۱).

بعلاوه سپاهیان تیمارلی مقیم ایالات، عهده‌دار نظام اداری ایالات امپراتوری، سیاست‌های مالی، اجتماعی و زراعی آنان بودند (اینالچق، ۱۳۸۸: ۱۸۵-۱۸۴) و زمینه را برای اداره ایالات و سرزمین‌های متعلق به امپراطوری در شرق و غرب، جلوگیری از شورش سرزمینها و در نهایت عظمت عثمانی مهیا کنند. تیمارلی‌ها پایه و اساس تشکیلات اداری امپراتوری در ایالات به شمار می‌رفتند. نظام تیمار به مثابه یک تشکیلات اداری از بیگلربیگی گرفته، سنجاق بیگ تا تیمارلی

نماینده اختیارات اجرایی سلطان در ایالات بود. سپاهیان وظایف اداری متعددی داشتند. تیمارلی نوعی نیروی انتظامی بودند که مسئولیت اداره ایالات، برقراری نظم، جلوگیری از شورش‌ها و حراست از رعایا در سراسر کشور را بر عهده داشت (اینالچق، ۱۳۸۸: ۲۰۱؛ جی شاو، ۱۳۷۰: ۶۳/۱). از منظر اقتصادی مهمترین کارکرد تیمار در دولت عثمانی مربوط به تولید و توزیع در عرصه کشاورزی بود (Şahinöz ve Teoman, 2002: 69). تیمارلی‌ها از یک سو زراعت زمین را تضمین می‌کردند (الشناوی، ۱۹۸۲: ۱۴۵/۱-۱۳۵) و از سویی دیگر عاملی تعیین‌کننده در نظام زمین‌داری میری و مالیات‌بندی به شمار می‌آمدند و در تعیین پایگاه اجتماعی دهقانان و اقتصاد زراعی در دوره اوج این اقتصاد در امپراطوری نقش موثری داشت (اینالچق، ۱۳۸۸: ۱۸۴) و در عین حال وظایف مهمی نیز در زمینه مالیاتها و اجرای قوانین ارضی انجام می‌دادند (اینالچق، ۱۳۸۸: ۲۰۱). در واقع نظارت بر امر کشاورزی و تحصیل مالیات‌های تیمار بر عهده سپاهی بود (ایتسکویتس، ۱۳۷۷: ۸۰-۸۱). همچنین تیمارلی‌ها بر بازرگانان نظارت می‌کردند تا به تجارت بپردازند (جی شاو، ۱۳۷۰: ۶۳/۱). ایجاد تیمارلی مشکل خزانه داری را در تهیه پول لازم برای پرداخت حقوق سربازان و مواجب بگیران دولت تخفیف داد و نیز صاحبان اقطاع را به رونق بخشیدن کشاورزی و تجارت تشویق کرد. آنان دیگر نمی‌توانستند به زمین‌ها حمله کنند و یا همچون عشایر ترکمن در گذشته از جایی به جایی کوچ کنند. (جی شاو، ۱۳۷۰: ۲۸/۱). بر این اساس در امپراتوری عثمانی در دوران متقدم (۱۳۰۰-۱۶۰۰م) نظام تیمار، بواسطه تاثیر عمده بر سامان نظامی، سیاسی، نظام مالیاتی و اشکال واگذاری اراضی، کلیت ساختار اجتماعی و سیاسی حکومت را تعیین می‌کردند (اینالچق، ۱۳۸۸: ۸۳).

تنزل نظام تیمارلی و تاثیر آن در انحطاط و زوال امپراتوری عثمانی

سیستم تیمار به سبب برخی تحولات در شیوه تیمار داری ولایت‌های امپراتوری در دوران متاخر امپراتوری عثمانی بخصوص از اواخر قرن ۱۶ شروع به اضمحلال کرد (Cin, 1987: 106). در واقع این نظام نیز همانند سایر عناصر جامعه عثمانی همزمان با آغاز پیشرفت‌های تکنولوژیک در غرب دچار افول شد و به خاطر تغییر ندادن مکانیزم عملکردش در اواخر قرن ۱۶م دچار فروپاشی و تنزل گردید (Şahinöz ve Teoman, 2002: 71). ضعف عملکرد تیمارلی از سالهای پایانی سلطنت سلیم دوم (۱۵۷۴-۱۵۶۶م) و سالهای آغازین سلطنت مراد سوم (۱۵۹۵-۱۵۷۴م) مشخص شده بود به طرزیکه سپاهیان صاحب تیمار با پرداخت رشوه به وزرا از انجام وظایف خود شانه خالی می‌کردند (Üçok, 1944: 90). به گزارش پورگشتال دو تن از وزیران بی کفایت عثمانی، قوانین قدیمی

تیولت لشکری یعنی تیمار و زعامت را بر هم زدند تا سرانجام پس از انحلال سپاه ینی چری و جایگزینی نظام جدید در ۱۸۴۷ م به کلی لغو شد. (پورگشتال، ج ۱۳۳۷، ۲)

از اواخر قرن شانزدهم میلادی تیمارهای سپاهیان تیماردار که بدون وارث می ماند به جای آنکه در اختیار جنگاوران قرا گیرد به کوتوله ها و دلقک های دربار و سایر افراد غیرشایسته داده می شد. در نتیجه تعداد افراد سواره نظام کاهش یافت. از اواسط قرن هفدهم سواره نظام ها هم مثل پیاده نظام - ها به خدماتی چون حمل توب مهمات و لوازم جنگی و نیز اذوقه برای قلعه گمارده شدند. و این ضربه ای دیگر بود بر پیکر تشکلات سواره نظام تیماردار بود و جای یک چنین نیروی مهمی را قوای نامنظمی گرفت. در آغاز چنانکه یک سپاهی تیماردار که تیمار استحقاقی او را به دیگری واگذار کرده بودند می توانست به دیوان بیگلربیگی شکایت ببرد از اوایل قرن هفدهم چنین شکایتی هم به روی آنان بسته شد (اوزون چارشلی، ۱۳۶۸: ۱۸۶/۵-۱۸۵). در واقع حضور بیش از حد رعایای مناطق تیمار در صنف سپاهیان تیمارلی، اعطای تیمارها به افراد فاقد صلاحیت، عدم تمایل صاحبان تیمار به حضور در جنگ های پرهزینه و دور و تورم فزاینده از مهمترین عوامل اضمحلال نظام تیمار در عثمانی بودند. (Acun, 2005:906). علاوه بر اینکه حکومت عثمانی برای ایجاد قوایی که بتواند با سواره نظام ژرمن مقابله کند از نقش سواره نظام تیماردار کاست و بر شمار ینی چری های مجهز به سلاح های آتشین افزود (اینالجق، ۱۳۸۸: ۸۵). در نتیجه زمانی رسید که تعداد تیمارلی ها به هفت هشت هزار تن کاهش یافت (اوزون چارشلی، ۱۳۶۸: ۱۸۵/۵). بنابر نوشته ادریس بدلیسی در ۱۴۷۳ م. / ۵۸۷۸ ق. تعداد سپاهیان تیمار عثمانی رقمی بالغ بر بیست هزار نفر در آناتولی و بیست و چهار هزار نفر در روم ایلی بود (inalcik, 2012: 41/ 169). مفسران معاصر عثمانی این عامل را بعنوان بنیادی ترین علت زوال امپراتوری تلقی می کنند (مصطفی نوری پاشا ج ۱، ۱۴۲-۱۳۸؛ اینالجق، ۱۳۸۸: ۸۳-۸۴). بیشتر تاریخ نویسان معتقدند تا سده شانزدهم میلادی که نظام تیمار-سپاهی در طول آن تکامل یافت، رشد جامعه عثمانی را تسریع بخشیده شد. زیرا آنان نظم و آرامش را جایگزین آشفتگی ای کردند که قبل از استیلای آنان سراسر بالکان را فراگرفته بود (ووسینیچ، ۱۳۴۶: ۵۱).

مهم ترین پیامد تنزل جایگاه تیمارلی ها و کاهش تعداد آنان این بود که نیروی دفاعی و نظامی عثمانی سخت آسیب دید (اوزون چارشلی، ۱۳۶۸: ۱۸۵/۵)؛ بخصوص از آن جهت که حکومت عثمانی پیش از هر چیز سپاهی بود و بزرگترین کارمندان دولت همزمان فرماندهان سپاه نیز بودند؛ چنانچه مشهور است که حکومت و سپاه عثمانی دو روی یک سکه هستند (احمدیاقی، ۱۳۸۵: ۷۹). پایین آوردن جایگاه سپاهیان سواره نظام زمین دار بعنوان پشتوانه و پایه اساسی ارتش و سواره نظام

عثمانی نه تنها باعث شورش تیمارداران شد بلکه سبب شد سایر سپاهیان اعم از سپاهیان سواره نظام قاپی قولو و پیاده‌نظام ینی‌چری از یک سو با ضعف حکومت مرکزی بر قدرت خود بیافزایند و از سویی دیگر به آشوب‌های داخلی و شورش علیه حاکمیت بپردازند که در نهایت ضعف و انحطاط امپراتوری عثمانی را در پی داشت. لازم به ذکر است که نیروی قاپی قولی شامل دسته سواره نظام و پیاده نظام ینی‌چری بودند (اوزون چارشلی، ۱۳۶۸: ۵۷۱/۱).

با تنزل سیستم تیمار، تیمارلی‌های فقیر یا برکنار شده و سایر کسانی که به دنبال کسب تیمار بودند، گرچه زمانی برقراری نظم و آرامش از وظایف آنان بود، زیر علم شاهزادگان شورشی جمع می‌شدند و خود منبع شورش و ایجاد آشوب در سراسر امپراتوری می‌شدند (اینالجق، ۱۳۸۸: ۲۰۰-۱۹۹). پس از آنکه از اهمیت و ارزش تیمارلی سپاهی کاسته شد چون درآمد این تیمارها نیز کاهش یافت با توجه به نیاز بسیار خزانه مقرر شد که از هر تیمار سالانه مالیاتی بنام بدل تیمار بگیرند که تقریباً به اندازه نیمی از درآمد هر تیمار می‌شد. این تصمیم در اناطولی به رودرویی تیمارلی سپاهی‌ها و در جنگ‌گرید به شورش آنان انجامید (اوزون چارشلی، ۱۳۶۸: ۱۸۷/۵). در جنگی که بین عثمانی‌ها و ونیزی‌ها بر سر جزیره گرید از سال ۱۶۴۵ م. شروع شده بود (همان: ۳۷۴/۳) چون نیروهای عثمانی برخلاف رقیب در جزیره گرید از امکانات جنگی محروم بودند در آغاز سبب شد که تیمارلی سپاهی و زعیم‌های روملی و اناطولی نزد سردار عثمانی روند و شکایت کنند که سه سال است که در جزیره مانده‌اند و کمک به آنان نمی‌رسد. اما این جماعت تنها به شکایت و اعتراض اکتفا نکردند و پا را فراتر گذاشتند و به بهانه اینکه فرمانده سپاه تیمارها و زعامت‌ها را به افراد غیرنظامی و نالایق می‌سپارد شورش کردند (همان: ۳۸۲/۳-۳۷۶). مالکان تیمارها از این پس در ایالات مختلف همچون مقاطعه داران مالیاتی فقط به ارزیابی و تحویل مالیات‌ها مشغول بودند و مسئولیت حفظ نظم و امنیت را به سنجاق بیگ‌ها واگذار کرده بودند (جی شاو، ۱۳۷۰: ۲۹۶/۱). آنان نظام‌های برده‌داری خود را گسترش دادند تا از این طریق بتوانند مستقل از استانبول، نیروی انسانی لازم را فراهم آورند و با تحت سلطه گرفتن زندگی سیاسی و اقتصادی، بیشتر درآمدهای کشور را به خود اختصاص دهند (همان: ۳۰۰/۱).

از سویی دیگر حکومت عثمانی برای اینکه بتواند پول مورد نیاز را جهت پرداخت حقوق و مستمری ارتش خود که از این زمان بجای زمین، مزد دریافت می‌کردند، تهیه کند طی فرمانی زمین‌ها را تا پایان عمر به مردم بخشید تا به دولت مالیات دهند. با دگرگون شدن نظام مالکیت، تیمارداران تعهدات نظامی خویش را از میان بردند و زمین‌هایی را که در تصرف آنان بود ملک

همیشگی (چیف‌تلیک) خود ساختند. این امر به ضرر عثمانی بعنوان کشوری نظامی بود که از وسعت جغرافیایی بسیاری برخوردار بود (ووسینیچ، ۱۳۴۶: ۵۲)

بدنبال آشفته‌گی اقتصادی و ایجاد تورم الغای نظام تیمار و سواره نظام تیمارلی به مثابه پایه قدرت نظامی امپراتوری تسریع شد. تیمارهای کوچکتر متعلق به افراد سپاهی در هر حال چندان محدود بود که به دلیل بالا بودن قیمت آذوقه و جنگ افزار نمی توانستند هزینه شرکت در جنگها را تامین کنند. زمانی که عدم حضور سپاهیان در نبردها سرانجام دولت را به مصادره تیمارها ناگزیر کرد، آنان یا با پرداخت رشوه به مقام های مسئول از انجام مصادره جلوگیری می کردند یا خود به شورشیان ملحق می شدند و یا در مواردی نیروی شورش را علیه حکومت در منطقه بر می انگیزتند. از سوی دیگر افزایش بهای محصولات کشاورزی زمین را بصورت یک منبع سرمایه داری سودآور درآورد و این امر خود به زمینداران بزرگ بیشتر امکان می داد که از تعهدات نظامی خود سر باز زنند و برای افزایش هرچه بیشتر منافع، املاک خود را توسعه دهند (جی شاو، ۱۳۷۰: ۲۹۹/۱). بعلاوه با افزایش سپاهیان چون ینی چری ها که از دولت مزد می گرفتند، نیاز مالی ارتش فزونی یافت و دولت ناگزیر گشت تیولها را از تیمارلی گرفته، به ملتزمان یا کشاورزانی دهد که به دولت مالیات می دادند. گرچه این امر به منظور ازدیاد درآمد دولت صورت گرفت ولی دولت در عمل از گردآوری مالیات بازماند و با انحطاط نظام تیمار و کاهش تیمارلی آسیب سختی به نیروی دفاعی عثمانی وارد شد (ووسینیچ، ۱۳۴۶: ۵۴).

مختصراً باید گفت که خارج شدن کنترل اداره امور از دست دولت به ویژه در ایالت ها، سقوط ارزش پول و آشفته‌گی روزافزون اوضاع اقتصادی، رها شدن مزارع توسط روستائیان به سبب وضع مالیات های سنگین و روی آوردن برخی از آنان به راهزنی، بحران های ناشی از رها کردن زمین توسط روستائیان هم چنین بدرفتاری کانون قایی قولی یعنی ینی چری ها در شهرها و قصبات و بی توجهی به تیمارلی سپاهی ها که اساس سواره نظام دولت عثمانی را تشکیل می دادند مواردی بود که در پی تنزل جایگاه تیمارلی دولت را متلاشی کرده بود. این عوامل گه گاه شورش هایی را سبب می شد که با تدابیری موقتا سرکوب می گردید تا در فرصتی مناسب رخ نشان دهد. علت گسترش دامنه های شورش های تیمارداران در برخی دوره ها چون دوره عثمان دوم حضور و غیاب تیمارلی سپاهی ها پس از خاتمه جنگ هاچوا و گرفتن دیربلیک افراد غائب بود (اوزون چارشلی، ۱۳۶۸: ۱۱۶/۳). به این ترتیب افرادی که مقری شان قطع شده بود و کسانی که به بهانه های مختلف هدف تیر تصفیه حساب های شخصی قرار گرفته بودند به اناطولی گریختند و در آنجا با توجه به محیط مساعدی که وجود داشت

به تشکیل گروه‌ها پرداختند و به شورشیانی که در آناتولی با تشکیلات گسترده‌ای دست به شورش زده بودند پیوستند (همان: ۱۱۷/۳)

همچنان که تیمارلی اهمیت خود را به مثابه یک سازمان اداری و نظامی از دست می‌داد دسته سواره نظام قاپی‌قولو و پیاده‌نظام ینی‌چری که در ولایات عثمانی گسترده بود تا امنیت را برقرار کنند، از مقام خود استفاده کردند تا برای کسب منافع بیشتر، فرمانروایان و مردم را زیر سلطه خود درآورند و سهم هرچه بیشتری از درآمدهای مالیاتی را بخود اختصاص دهند و مبالغی اضافی از کشاورزان اخذ کنند (جی‌شاو، ۱۳۷۰: ۲۹۶/۱). بعلاوه اینکه آنان از ضعف سلاطین عثمانی نیز استفاده کردند و به شورش و اعتراض علیه حکومت مرکزی پرداختند.

زمانی که سلیم ثانی به قدرت رسید وزیر اعظم اعلام کرد چون پول کافی در خزانه نیست پاداش جلوس پرداخت نخواهد شد. ینی‌چری‌ها با دیدن این احوال اعتراض کردند که قانون و رسم دیرین در حق ما اجرا نگردیده و فرمان پاداش و ترفیعات ما صادر نشده است. در نتیجه آنان تصمیم به اعتراض و شورش گرفتند. امپراتور که شاهد این نافرمانی از سوی ینی‌چری‌ها بود سرانجام بنا به پیشنهاد اطرافیان دستور داد که پاداش و ترفیع ینی‌چری‌ها پرداخت شود تا فتنه از بین برود (اوزون چارشلی، ۱۳۶۸: ۱-۶/۳).

در اثنای جنگ عثمان دوم با لهستان با مشاهده عدم تحرک لازم از سوی سواره نظام قاپی‌قولو سلطان بازتاب تندی از خود نشان داد و این امر آزرده‌گی خاطر آنان را فراهم آورد (اوزون چارشلی، ۱۳۶۸: ۱۵۷/۳). همچنین ینی‌چری‌ها به چنان قدرتی رسیده بودند که عثمان دوم را در قصری منزوی کردند و تحت نظارت خود گرفتند و سپس به قتل رسانیدند (اوزون چارشلی، ۱۳۶۸: ۱۶۶/۱). حتی بعد از قتل عثمان دوم به دنبال تحریکات برخی از مخالفین ینی‌چری‌ها سپاهی به قیام پرداختند (اوزون چارشلی، ۱۳۶۸: ۱۷۰/۳). از دوره عثمان دوم به بعد تاریخ عثمانی پیوند خورده است با شورش قاپی‌قولی‌ها بخصوص پیاده نظام ینی‌چری.

در دوره مراد چهارم نیز قاپی‌قولی‌ها اعم از سپاهیان سواره نظام و پیاده نظام ینی‌چری شورش کردند (اوزون چارشلی، ۱۳۶۸: ۲۰۸-۲۰۶/۳). شورش سپاهی‌های سواره نظام در دوره سلطان ابراهیم اول (۱۶۴۰-۱۶۴۸ م) (اوزون چارشلی، ۱۳۶۸: ۲۸۰/۳ و ۳۳۹ و ۳۴۷) و سپاهی‌ها در زمان محمد چهارم (۱۶۸۷-۱۶۴۸) در سال ۱۶۵۷ م (اوزون چارشلی، ۱۳۶۸: ۴۲۰/۳) از جمله شورش‌هایی بودند که در نیمه اول قرن هفدهم میلادی و بعد از ضعف و تزلزل نظام تیمار و کاهش تعداد تیمارلی‌ها رخ داد.

سلاطین عثمانی که با ضعف تیمارلی‌ها شاهد قدرت‌گیری و شورش‌های روزافزون سواره نظام قاپی قولو و پیاده نظام یینی‌چری بود درصدد انجام اصلاحاتی به منظور بهبود شرایط تیمارلی‌ها و جایگاه آنان برآمدند. در زمان سلطان احمد اول (۱۶۱۷-۱۶۰۳ م) تلاش‌هایی برای انتظام امور تیمار از سوی صدراعظم وی مراد پاشا و جانشینش نصوح پاشا انجام شد که هیچکدام نتیجه‌ای نداشتند (Akdag, 1958:410). سلطان مراد چهارم که شاهد شورش سپاهی و یینی‌چری‌ها بود در سال ۱۶۳۳ م وزیر خود را مامور کرد که بع بررسی و ارزیابی تیمارها بپردازد و دفاتری تنظیم کرد که در برگزیده مشخصات هر فرد تیمارلی بود. بذین ترتیب سلطان مراد چهارم تشکیلات درهم‌آشفته تیمارلی سپاهی را تا جایی که ممکن بود سروسامان بخشید (اوزون چارشلی، ۱۳۶۸: ۲۲۲/۳).

در زمان سلطان محمد چهارم (۱۶۸۷-۱۶۴۸ م) که دولت عثمانی با بحران‌های فزاینده مالی مواجه شده بود ملک احمد پاشا کوشید تا با مصادره نیمی از تیمارها اوضاع مالی دولت را سر و سامان دهد به همین دلیل در ۱۶۵۲ م. صاحبان تیمارها و زعامت‌ها را مجبور کرد که پس از صرف احتیاجات شخصی باقی مانده درآمد تیمارها را تسلیم دولت کنند. پس از آن و با تلاش‌های محمد پاشا کوپرولو بود که اوضاع تیمارها تا حدودی بهبود یافت (Üçök, 1944:91). کوپرولو بلافاصله پس از رسیدن به مقام صدر اعظمی دستور تجدید برات‌های تیمارها و زعامت‌ها را داد ولی نه او و نه فرزندانش که بعد از وی جانشین او شده بودند نتوانستند نظم و ترتیب سابق را بازگردانند (Acun, 2005:906).

سلطان مصطفی سوم (۱۷۷۴-۱۷۵۷ م) که در اندیشه اصلاح تیمارهای بود قبل از آنکه فرصتی برای انجام مقاصدش داشته باشد از دنیا رفت. پس از او برادرش عبدالحمید یکم (۱۷۷۴-۱۷۸۹ م) به دنبال انجام این اصلاحات بود که پس از مواجهه با مخالفت ذی‌نفعان این تیمارها از تصمیم خود منصرف شد. تلاش‌های سلطان سلیم سوم (۱۸۰۷-۱۷۸۹ م) هم نتوانست تغییری در وضعیت ایجاد کند تا اینکه در زمان سلطان محمود دوم (۱۸۳۹-۱۸۰۸ م) با از میان برداشتن تشکیلات سپاهیان تیماردار این نظام نیز به پایان عمر خود رسید (Üçök, 1944, 91-92).

در پایان باید افزود که نظام تیمارداری دچار دگرگونی‌های بنیادی شد، این دگرگونی نتیجه نبود سواد مرکانتلیسم مبتنی بر تحولات جهانی بود. همچنین این نظام تیمارداری طبقه‌ای به نام اعیان یا خوانین محلی را پدید آورد. نفوذ و قدرت خوانین سبب کسب امتیاز و گسترش ثروت این طبقه شد.

نتیجه‌گیری

گروه سواره‌نظام زمین‌دار موسوم به تیمارلى در عصر متقدم امپراتورى عثمانى نقش گسترده‌ای را در تداوم ساختار قدرت این امپراتورى از لحاظ نظامى، مالى و ادارى ایفا کرد. نظام تیمار پایه سازمان ادارى ارتش بود عاملی تعیین کننده در نظام زمین داری به شمار می آمد و در تعیین پایگاه اجتماعى زارعان در امپراتورى عثمانى نقش موثرى داشت.

اما در پایان سده شانزدهم میلادى نظام تیمار تزلزل و تعداد تیمارلى‌ها کاهش یافت. تنزل نهاد تیمارلى و کاهش تعداد سواره نظام زمین دار تاثیر مهمى در ساختار حکومتى امپراتورى عثمانى بر جای نهاد. بارزترین و مهم‌ترین نتیجه کاهش تیمارلى‌ها آسیب دیدگى شدید به تشکیلات ارتش و نیروى نظامى و دفاعى عثمانى بود. زیرا از این زمان به بعد سواره نظام زمین دار نه تنها به ایجاد امنیت و آرامش در ایالت و نظارت بر کشاورزان و توسعه کشاورزى نپرداختند بلکه خود به گروه‌هاى شورشى می‌پیوستند و به آشفتگى امپراتورى دامن می‌زدند. ضعف تیمارلى‌ها همچنین باعث شد که قاپی‌قولوها اعم از سپاهیان سواره نظام و پیاده نظام ینى چرى از یک سو به اعمال قدرت و نفوذ خود بپردازند و از سویی دیگر بارها و بارها به شورش علیه امپراتور و ایجاد آشوب‌هاى داخلی روی آورند بخصوص که سلاطین عثمانى در پرداخت حقوق و مستمرى سپاهیان با خزانه خالى مواجه بودند. استقلال پاشاها در حوزه مصر و شمال افریقا، تصرف زمین هاى تیمار از طرف گروه فشار دولت مردان عثمانى، اقدامات خلاف روبه ادارى، توقف فتوحات، افزایش جمعیت و مشکلات عدیده مالى در واگذاری مناصب از دلایل فروپاشى امپراتورى عثمانى به شما می آیند

منابع و مأخذ

۱. ابویوسف، یعقوب بن ابراهیم، (۱۹۹۰). الخراج. بیروت: دارالحدائث.
۲. احمدیاقی، اسماعیل، (۱۳۸۵). دولت عثمانی از اقتدار تا انحلال. ترجمه رسول جعفریان. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
۳. الشناوی، عبدالعزیز (۱۹۸۲). الدوله العثمانیه دوله اسلامیه مفتی علیہ. قاهره: مکتبه الانجلو المصریہ.
۴. اوزون چارشلی، اسماعیل حقی (۱۳۶۸). تاریخ عثمانی. ترجمه ایرج نوبخت. تهران: انتشارات کیهان
۵. ایستسکوئیس، نورمن (۱۳۷۷). امپراطوری عثمانی و سنت اسلامی، ترجمه احمد توکلی. تهران: پیکان.
۶. اینالجق، خلیل، (۱۳۸۸)، امپراتوری عثمانی، عصر متقدم (۱۳۰۰-۱۶۰۰). ترجمه کیومرث قرقلو. تهران: انتشارات بصیرت
۷. بنداری، فتح بن علی، (۱۳۵۶)، تاریخ سلسله سلجوقی زبده النصره و نخبه العصرہ، ترجمه محمد حسین جلیلی، تهران: بنیاد فرهنگ ایران
۸. جی شاو، استفورد (۱۳۷۰). تاریخ امپراتوری عثمانی و ترکیه جدید. دوجلدی. ترجمه محمود رمضانزاده. مشهد: معاونت فرهنگی آستان قدس رضوی.
۹. دانشنامه جهان اسلام، (۱۳۸۸). زیر نظر غلامعلی حداد عادل. جلد هشتم. تهران: بنیاد دایره المعارف اسلامی.
۱۰. دایره المعارف فارسی (۱۳۵۶). تحت نظر غلامحسین مصاحب. بیجا: شرکت سهامی کتابهای جیبی
۱۱. عاشق پاشازاده، درویش احمد (۱۳۳۲)، تواریخ آل عثمان، استانبول: عالیبیگ.
۱۲. فرای، ریچارد، (۱۳۶۵). بخارا دستاورد قرون وسطی. ترجمه محمود محمودی. تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
۱۳. نوری پاشا، مصطفی (۱۲۹۴-۱۲۹۶). نتایج الوقوعات، استانبول: بی نا
۱۴. هامر پورگشتال، یوزف فون (۱۳۷۸). تاریخ امپراتوری عثمانی. ترجمه میرزا زکی مازندرانی. بی جا: انتشارات اساطیر
۱۵. ووسینیچ، وین (۱۳۴۶). تاریخ امپراتوری عثمانی. ترجمه سهیل آذری. تهران: کتابفروشی تهران

16. İnalçık, Halil. (2012) "Timar", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.41, S.168-173
17. Sahinöz, Ahmet; Teoman, Özgür. (2002) "Osmanlı Tarımında Bir Sistem Tartışması: "Timar" ", G.ü.İ.İ. B.F. Dergisi, 3, 2002, s. 67- 88
18. Pakalın, M. Z. (1983). Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, I-II-III, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
19. Fuad Köprülü, Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri. İstanbul: ötügen Nesriyat A.S. Matbassi, 1981
20. Acun, F. (2005). Klasik dönem eyalet idare tarzı olarak tımar sistemi ve uygulaması, Türkler Ansiklopedisi, 9, 899-908
21. Orhonoglu C. ve Göyünç N. (1988). Has. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 16, S. 267-268
22. Sahillioglu, H. (1978). Zeamet. İslam Ansiklopedisi, C. 13, S. 478-480
23. Üçok, C. (1944). Osmanlı Devleti Teskilatından Tımarlar. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1, 4, 525-551
24. Üçok, C. (1944). Osmanlı Devleti Teskilatından Tımarlar-II. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2, 1, 73- 95
25. Akdag, M. (1979). Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi, C.2. İstanbul: Tekin Yayınevi.
26. Pakalın, M. Z. (1983). Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, I-II-III, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 502-504
27. Halil Inalçık; "İslam Arazi ve Vergi Sisteminin Tesekkülü ve Osmanlı Devrindeki Mukayesesi" , İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi, c.1, s. 1, 1978
28. Tamer Timur, Kurtuluş ve Yükseliş Döneminde Osmanlı Toplumsal Düzeni, 2.b. Ankara, 1979
29. Sabri Tekir, Maliye Tarihi (Teksir), İzmir: Deu-iibf Yayını 1985,
30. Halil Cin, Osmanlı Toprak Düzeni ve Bu Düzenin Bozulması, Ankara, 1978